

GBG-Nieuwsbrief

JAARGANG 12 NUMMER 3

OKTOBER 2009

Colofon

Redactie: Frédérique Urlings (co-ord.)
Thunnis van Oort
Jasper Faase

Redactieadres: GBG-Nieuwsbrief
Frédérique Urlings
B.F. Suermanstraat 11B
3515 XK Utrecht
Telefoon: 06-14991329

e-mail: info@geschiedenisbeeldgeluid.nl
website: www.geschiedenisbeeldgeluid.nl

De GBG-Nieuwsbrief verschijnt 3x per jaar en bevat nieuws uit de vereniging en andere berichten die voor leden van belang kunnen zijn.

DOELSTELLING VER. GBG

De doelstelling van de Vereniging GBG is belangstelling te wekken voor de studie van beeld en geluid als bron van historisch onderzoek en als middel tot beeldvorming over het verleden. Daarnaast zet zij zich in voor een zo optimaal mogelijke toegankelijkheid van audiovisueel bronnenmateriaal.

Om haar doelstellingen te bereiken richt de vereniging zich op de organisatie van congressen en studiedagen, de halfjaarlijkse uitgave van het Tijdschrift voor Mediageschiedenis (TMG) en het (mede-) uitgeven van publicaties op het terrein van studie en beheer van audiovisueel bronnenmateriaal. De vereniging is aangesloten bij de International Association for Media and History (IAMHIST).

De vereniging telt ongeveer 300 leden. De jaarcontributie voor het lidmaatschap is € 30,00 voor individuele leden, € 17,50 voor studenten en € 75,00 voor instellingen.

Het verenigingsadres is:
GBG
Herengracht 380
1016 CJ Amsterdam
e-mail: info@geschiedenisbeeldgeluid.nl

Lid worden?

U kunt zich aanmelden bij de ledenadministratie van de vereniging. Het adres van de ledenadministratie is anders dan dat van de vereniging zelf:

Ledenadministratie GBG
Postbus 112
3500 AC Utrecht
ledenadministratie@geschiedenisbeeldgeluid.nl

Kopij voor de Nieuwsbrief

Kopij is uiteraard welkom op het redactieadres zoals hierboven vermeld.

Ten geleide

Beste GBG-leden,

Met de overgang van een fraai seizoen naar de druilerige herfst komt de laatste nieuwsbrief van het jaar 2009. Het jaar is echter nog lang niet voorbij en er komen nog heel wat interessante evenementen uw kant op.

Wat alleen al te denken van de maand oktober waarin de oorlog prominent vertegenwoordigd is in verschillende uitingen. Zoals daar zijn de Week van de Geschiedenis met als thema Oorlog en Vrede. Het filmsymposium 'Propaganda! Regie van oorlog en vrede' op 18 oktober in theater Tuschinski. In november gaat het verder met de discussiemiddag Grenzen aan de gruwelijkheid op de 15de in Kamp Vught over het gebruik van beeldmateriaal in Holocaust-educatie en media.

Speciale aandacht is er voor de première van de nieuwe NPS serie De Oorlog op 25 oktober op Nederland 2. De hieraan verbonden GBG najaarsactiviteit, in samenwerking met de Nederlandse Film en Televisie Academie en het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, geeft u de kans op een sneak preview van deze serie. Lees hier meer over in de brief op pagina 2.

Verder komen de Home Movie Day van het Nederlands Filmmuseum in samenwerking met Supersens uw kant op, evenals het Leids Filmfestival.

Al deze zaken kunt u terugvinden in de brief die voor u ligt. Verder nog een verslag van de IAMHIST-conferentie van afgelopen juli, de 'ik geef de pen door aan'-rubriek en het korte nieuws.

Hopelijk mogen we u begroeten bij onze najaarsactiviteit!

Frédérique Urlings

Nieuwe leden

Marc Theeuwes

I.S. Krogten

Marloes Hoppenbrouwers

Fontys Hogescholen, afd. Journalistiek, Mediatheek

Oproep

Gezocht!

Het GBG-bestuur is op zoek naar een nieuwe penningmeester en een coördinator nieuwsbrief. Iedereen die geïnteresseerd is kan zich melden bij onze voorzitter David Barnouw via d.barnouw@niod.knaw.nl

***

Aankondiging

GBG NAJAARSACTIVITEIT 22 OKTOBER,

ACHTER DE SCHERMEN VAN 'DE OORLOG', PREVIEW EN DISCUSSIE MET DE MAKERS.
20.00 UUR, NEDERLANDSE FILM EN TELEVISIE ACADEMIE, ARKENPLEIN, AMSTERDAM.
Kijk voor meer informatie onderaan deze brief of op onze website www.geschiedenisbeeldgeluid.nl
KOMT ALLEN!

***

Verslag

International Association for Media and History (IAMHIST) Conference, Aberystwyth 8-11 July 2009

The Centre for Media History at the University of Wales, Aberystwyth hosted the 23rd biennial International Association for Media and History (IAMHIST) conference on the theme of "Social Fears and Moral Panics" from 8-11 July. The full programme is online at:

<http://www.aber.ac.uk/history/research/IAMHIST%20conference%20programme%20FINAL.doc>.

The conference opened with brief remarks from President Nicholas Cull, and the awarding of the biennial IAMHIST prize for the best work of media and history, 2007-2008). This year the prize was shared between two books, J.E. Smyth (Warwick University) *Reconstructing American Historical Cinema from Cimarron to Citizen Kane* (University of Kentucky Press), and Alexander Badenoch (Utrecht), *Voices in Ruins: West German Radio across the 1945 Divide* (Palgrave). Following these remarks, the conference got swiftly down to business with an opening plenary that – appropriately for a media history conference – sought to place moral panics and social fears in a longer-term historical perspective, from 17th Century accounts of violence in Ireland to 20th Century scaremongering in the *Daily Mail*.

The conference theme, 'Social Fears and Moral Panics' brought in a wide range of topics that took in the various ways in which media have shaped and been shaped by social fears. Sensationalism and various media campaigns across the ages were discussed, as well as issues of censorship and media regulation. Stanley Cohen's now-classic 1972 work *Folk Devils and Moral Panics*, and other theoretical approaches from the British Cultural Studies tradition were well-represented in the assembled papers, as were Foucauldian perspectives, which explored fears and moral panics in terms of governmentality, discipline and shame. Session papers covered media from newspapers and even trains through to film, radio and television, all of which were well-represented. Geographically, papers were primarily focused on the North Atlantic, with Anglophone nations, but also Germany, Belgium and of course the Netherlands also represented with papers from Thunnis van Oort (Utrecht) on early Dutch film censorship and Bas de Jong (Groningen) with a comparative paper on British and Dutch labour parties' participation in pre WWII radio broadcasting. As is society practice, graduate student panels, which did not need to be on topic, were also included on the programme.

IAMHIST has long prided itself on the presence of media 'practitioners' at its conferences, and these were particularly in evidence in several plenary sessions, which centered on British examples. In the first of these, two BBC leading lights, producer Edward Mirzoeff and executive Will Wyatt recounted their experiences at the BBC dealing with scandals and crises. This theme was taken up further in a special panel by Merfyn Jones,

former BBC governor for Wales, who discussed the tensions between the government and the BBC over the death of the weapons inspector David Kelly in the run up to the Iraq War. One very interesting plenary brought presentations by practitioners, including Sir Quentin Thomas, President of the British Board of Film Classification) with academics to discuss standards for regulation. Closing out the programme, finally Chas Crichton revisited Cohen's original thesis about moral panics, to argue that these must be contextualized as extreme forms of social regulation as practiced through the media.

The social programme of the conference ran to interesting extremes. On Thursday, conference delegates were shown the recently re-discovered and beautifully restored serial *The Life of David Lloyd George* (Maurice Elvey, 1918). The serial had been suppressed after completion and lost for decades. The film was shown with a live soundtrack played by Neil Brand. The following evening, conference attendees could witness Aberystwyth's first ever showing of Monty Python's 1979 *Life of Brian* – a film also banned by that town until May of 2009.

Alexander Badenoch

***

Call for papers

Tijdschrift voor Mediageschiedenis

Themanummer: Media, cultuur & economie (najaar 2010)

TMG wil een mediabreed themanummer wijden aan de impact van macro economische ontwikkelingen op mediaproductie en –consumptie in Nederland en België. Zowel artikelen over de gevolgen van economische recessies als mediahistorisch onderzoek met betrekking tot tijden van hoogconjunctuur zijn welkom.

Mogelijke onderwerpen/invallshoeken:

- Nieuwe film genres en televisieformats in tijden van economische voor- en/of tegenspoed.
- Technologische en esthetische innovatie in het mediabedrijf (bioscoopbranche, dagbladen etc.) als antwoord op teruglopende inkomsten en/of veranderde bestedingspatronen & smaakvoorkeuren van de consument
- Vergelijkend onderzoek naar de verslaggeving in de media over massaontslagen, huisuitzettingen etc. (de recessie in beeld en woord)

Abstracts (400-600 woorden) kunnen tot 15 november 2009 worden gemaïld naar Judith Thissen: j.thissen@uu.nl. U krijgt begin december bericht of uw voorstel geaccepteerd is. De deadline voor de uitgewerkte artikelen (max. 7000 woorden) is 15 mei 2010.

***

Rubriek

Ik geef de pen door aan...

OORLOGSCORRESPONDENT/ BIJNA UIT DE LOOPGRAVEN

Suzanne Hendriks (1979), researcher, sinds 2004 lid van GBG, sinds 2008 secretaris GBG.

Het is bijna zover! Op 25 oktober 2009 wordt eindelijk de eerste aflevering van *De Oorlog* uitgezonden, met Rob Trip als presentator en Ad van Liempt als eindredacteur. Na twee jaar is de nieuwe 9-delige documentairereeks van de NPS over de Tweede Wereldoorlog af. En niet alleen *De Oorlog*, maar ook een serie van 13 afleveringen voor kinderen, 13 in de oorlog genaamd, een boek geschreven door Ad van Liempt en Hans Blom en een prachtige website (www.deoorlog.nps.nl) vol achtergrondinformatie. Ook wordt er een

dagboek van een Joodse vrouw uitgegeven waarop we gestuit zijn tijdens de research voor de serie.

Twee jaar geleden begon ik als researcher bij dit project, samen met nog drie andere researchers. De eerste tijd hebben we besteed aan het inlezen in allerlei onderwerpen, we verslonden kilo's boeken, pleegden honderden telefoontjes, en spraken af met historici om van hen te horen wat ze belangrijk zouden vinden om in de serie terug te zien. Televisie maken is kiezen, iedere aflevering heeft maar 50 minuten, dus we moesten vaak zeer selectief zijn - wat is het belangrijkste om te vertellen, wat is ook te verbeelden op tv? Hebben we er foto's, film of dagboeken bij? We zochten aansprekende locaties om te filmen, mooie dagboeken om te citeren en bijzonder beeldmateriaal om een en ander te illustreren. Als researchers zaten we voornamelijk aan onze bureaus, te lezen, te schrijven en te bellen, maar soms gingen we ook de hort op, naar musea of archieven of naar particulieren met een bijzonder verhaal of een bijzondere verzameling. Zo ben ik in de bunkers van Seyss-Inquart geweest toen daar vleermuizen geteld worden en in een depot voor een archief dat nog niet geïnventariseerd was. We lieten archiefdoos na archiefdoos uit het depot komen en hebben het geduld van verscheidene archiefmedewerkers danig op de proef gesteld met al onze vragen en onmogelijke verzoeken. Aanvankelijk was het idee om de serie helemaal zonder interviews te maken, omdat het geheugen een bepaalde vertekening op de gebeurtenissen met zich meebrengt, maar al snel bleek dat gesprekken met ooggetuigen wel veel kunnen toevoegen. Ze geven een beeld van stemming en tegelijkertijd van de manier waarop op de gebeurtenissen wordt teruggekeken. Dus gingen we op zoek naar geschikte personen om te interviewen. We spraken met mensen die in het verzet zaten, die voor de Duitsers werkten, die vervolgd werden of die de vervolgers hielpen. En we spraken met mensen die de oorlog zelf niet hebben meegemaakt, maar voor wie de oorlog wel een groot deel van hun leven uitmaakt, omdat ze er hun studie of werk van hebben gemaakt, of omdat ze alles verzamelen wat met de oorlog te maken heeft. Het filmen en monteren was de volgende fase en ook daarbij was steeds van alles te researchen. Het is een geweldig beroep, researcher; het mooiste aan dit project vind ik nog wel dat hoe meer je je in de oorlog verdiept, hoe meer je er achter komt dat iedereen die de oorlog heeft meegemaakt als het ware een eigen oorlog heeft meegemaakt. Toch heb ik wel wat beroepsdeformatie opgelopen: als ik tegenwoordig ergens auto rijd, verbind ik de plaatsnaamborden direct met wat er in de oorlog gebeurd is. "Afslag Barneveld – plek waar trein met vluchtende NSB'-ers werd beschoten", "Ah, afslag Lunteren - Hagespraak van Mussert", "Afslag Wageningen – capitulatie". En dat is alleen nog maar de A1-A30. Mijn vrienden vinden ook dat ik tegenwoordig wel erg veel met oorlogswetjes strooi. Maar hoe dan ook ben ik erg blij en trots onderdeel te zijn geweest van dit project en het hele team van De Oorlog.

Op 22 oktober organiseert GBG in samenwerking met de Filmacademie en het NIOD een bijeenkomst waarbij een kijkje gegeven wordt achter de schermen van De Oorlog. Op groot scherm wordt dan de tweede aflevering vertoond en zijn er medewerkers van De Oorlog aanwezig om uitleg te geven over zaken als camerawerk, muziekontwerp, belichting, montage, maar ook (beeld)research, gebruik van archiefmateriaal en productie. Een must voor iedereen die geïnteresseerd is in geschiedenis, beeld en geluid!

Ik geef de pen door aan Gerda Jansen Hendriks, regisseur van De Oorlog en Andere Tijden .

***

Publicaties/promoties

Giovanna Fossati, *From Grain to Pixel*

The Archival Life of Film in Transition, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009), 336 pagina's.

Studie die een nieuwe theorie bevat voor het archiveren en restaureren van film en mogelijkheden biedt voor een hernieuwde dialoog tussen archivariissen en wetenschappers.

Hans Schoots, *Bert Haanstra - Filmer van Nederland*, (Amsterdam: Mets & Schilt, 2009), 384 pagina's. Over werk, wereld en leven van een van Nederlands grootste filmregisseurs.

***

Kort nieuws

Filmsymposium: 'Propaganda! Regie van oorlog en vrede', 18 oktober in Tuschinski

Onze beeldvorming wordt geregisseerd. Zowel vroeger als nu wordt stereotypering ingezet in films om groepen uit te sluiten en haat te zaaien. Tijdens het filmsymposium 'Propaganda! Regie van oorlog en vrede' dat wordt

georganiseerd door het NIOD en het Centrum voor Holocaust- en Genocidestudies zal Pathé Tuschinski in het teken staan van historische en hedendaagse propaganda. Het symposium vindt plaats op zondag 18 oktober en wordt georganiseerd in het kader van de Week van de Geschiedenis.

Er wordt gestart met de vertoning van Jud Süß, de antisemitische speelfilm uit 1940. Een unicum, want deze film draaide na de oorlog slechts eenmaal eerder in Nederland. Na afloop van de film zullen journalist Joris Luyendijk en NIOD-onderzoeker David Barnouw aan de hand van beruchte filmfragmenten ingaan op de complexiteit van beeldvorming en propaganda. Als afsluiting draait Reel Bad Arabs, een recente documentaire waarin stereotypering in Hollywoodproducties wordt belicht. Gastheer tijdens het filmsymposium is tv-presentator Frits Barend.

Programma (tijden onder voorbehoud)

10.30 uur: inleiding en vertoning Jud Süß

12.15 uur: pauze

12.45 uur: discussieforum en inleiding Reel Bad Arabs

13.40 uur: pauze

13.55 uur: vertoning Reel Bad Arabs

15.00 uur: einde programma

Algemene informatie

Datum: zondag 18 oktober 2009

Plaats: Pathé Tuschinski (Reguliersbreestraat 26-34, Amsterdam)

Prijs: €10,00

Kortingsacties: Houders van een stad- en seniorenkaart krijgen één euro toegangskorting. Lezers van het Historisch Nieuwsblad betalen €7,50. Leden van de Stichting Vrienden van het NIOD en de Stichting Vrienden van het CHGS betalen eveneens €7,50.

Kaartverkoop: Kaarten kunnen telefonisch worden besteld bij Pathé Tuschinski en zijn verkrijgbaar bij de kassa van de bioscoop. Kijk voor meer informatie op de website van Pathé Tuschinski

Constructing a New World

Leids Film Festival 27 oktober – 1 november

Tijdens het komende Leids Film Festival zal Cobi Bordewijk een special over Theo van Doesburg en film presenteren. Wat inspireerde hem in de Leidse en Haagse bioscopen in 1917-1923?

Na afloop van deze inleiding volgt een filmprogramma over dit onderwerp.

Donderdag 29 oktober, 14.00 uur

Scheltema Complex, Marktsteeg, Leiden

Zie voor meer informatie over het festival www.leidsfilmfestival.nl

Grenzen aan de gruwelijkheid

15 november 2009

Nationaal Monument Kamp Vught organiseert op 15 november om 13.30 uur een debatmiddag met het thema 'Grenzen aan de gruwelijkheid'. Deskundigen uit de praktijk gaan met elkaar in gesprek over het gebruik van beeldmateriaal in Holocaust-educatie en media. Moet je alle gruwelijkheden van oorlogen en ander geweld laten zien? Waarom hebben mensen een fascinatie voor schokkende beelden? Tony van der Meulen (journalist en oud-hoofdredacteur van het Brabants Dagblad) leidt het debat. Hans Laroes, hoofdredacteur van het NOS Journaal, Hans Westra, directeur van het Anne Frank Huis en ontwikkelingspsycholoog Gerrit Breeuwsma geven hun visie op het omgaan met beelden van geweld.

Voor meer informatie en reservering, ga naar www.nmkampvught.nl/index.php?id=2118

Vakbeweging in de oorlog

In oktober start de website van IISG en VHV over de Tweede Wereldoorlog getiteld: Vakbeweging in de Oorlog.

De website heeft als doel het maken van een verantwoorde selectie van het al in archiefinstellingen en bibliotheken beschikbare materiaal, dit bijeen te brengen en toegankelijk te maken. Bijzonder aan het project is dat het publiek gelegenheid krijgt om herinneringen en materiaal toe te voegen aan de website.

Zie www.vakbewegingindeoorlog.nl

DVD box Ivens bekroond

Tijdens het `Il Cinema Ritrovato` filmfestival dat plaatsvond van 27 juni t/m 4 juli j.l. in Bologna, is de Joris Ivens DVD box bekroond met de prestigieuze `Cinema Ritrovato DVD Award 2009`.

Een internationale jury van vooraanstaande filmwetenschappers, filmcritici en filmarchivarissen bekroonde deze productie van de Europese Stichting Joris Ivens unaniem als `Beste DVD` collectie, vanwege het hoge niveau van de research welke besteed is aan de productie en restauratie van deze verzameling films. Nu kunnen, voor het eerst sinds vele decennia, klassiekers als De Brug en Regen eindelijk gezien worden in hun meest authentieke versies.

Kijk voor meer informatie over de DVD-box op www.ivals.nl

***

Agenda

Week van de Geschiedenis

17 t/m 25 oktober 2009

Thema: Oorlog en Vrede

Zie voor meer informatie en het hele programma www.weekvandegeschiedenis.nl

Home Movie Day

Zaterdag 17 oktober 2009

Supersens en het Nederlands Filmmuseum organiseren voor de derde keer Home Movie Day die tegelijkertijd in verschillende landen plaats heeft.

Kijk voor meer informatie op www.homemovieday.eu

Donderdag 22 oktober: Achter de schermen van *De Oorlog*, preview en discussie met de makers.

Zondag 25 oktober start op Nederland 2 de lang verwachte 9-delige NPS-serie *De Oorlog*, onder eindredactie van Ad van Liempt.

De Nederlandse Film en Televisie Academie, het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie en de Vereniging Geschiedenis, Beeld en Geluid nodigen u graag uit voor een preview van aflevering 2 en discussie met de makers van *De Oorlog* op donderdagavond 22 oktober om 20.00 uur in de Nederlandse Film en Televisie Academie, arkenplein 1, Amsterdam.

Toegang gratis, maar reservering noodzakelijk bij de Filmacademie; zie vanaf 6 oktober www.filmacademie.nl.

Deze avond staat niet de 'historische werkelijkheid' centraal, maar de research, de regie, de interviews, de productie, de beelden, de montage; een kijkje achter de schermen dus van deze televisieserie. Allen welkom, maar zeker onze toekomstige filmmakers, researchers etc.

Nadere informatie:

David Barnouw/NIOD 0654278135, www.geschiedenisbeeldgeluid.nl.

Nederlands Instituut
VOOR
Oorlogsdocumentatie
NETHERLANDS INSTITUTE FOR WAR DOCUMENTATION

 Nederlandse Film en Televisie Academie
Amsterdams Hogeschool voor de Kunsten

